

[Alfred Jensen.]

overvinder de ulemper, som kapitalismen på et givet tidspunkt betyder for menneskeheden, idet jo de seneste års udvikling har vist, at det er muligt at overvinde kapitalismens modsætninger, at bygge et socialistisk samfund op efter de retningslinier, som allerede Engels og Marx nedfældede, og at man ikke her står overfor de modsætningsforhold og vanskeligheder, som ordføreren for forslagsstillerne stod og besværede sig over.

Hvad der gælder for kapitalismen i al almindelighed, gælder også for Danmark. Ganske enkelte tal vil vise, at vi har gennemgået den samme udvikling, som andre lande enten har gennemløbet eller er midt oppe i. Et par og tyve år efter, at Marx og Engels havde skrevet det socialistiske manifest, et tidspunkt, da kapitalismens udvikling var i gang her i Danmark, var der her 88 600 virksomheder indenfor industri og håndværk; deraf var 85 000 håndværksvirksomheder. I 1948 findes der 103 300 sådanne virksomheder, og deraf er de 79 000 håndværksvirksomheder. Når man tager befolkningstilvæksten i betragtning, må det noteres, at håndværket ikke har kunnet klare sig i konkurrencen med industrien, og her må man jo endda tage i betragtning de beskyttelsesforanstaltninger, som tid efter anden er gennemført, og som har hjulpet håndværket i visse perioder. Nej, det er industrien, der har udviklet sig. Og tager man arbejdertallene, er de endnu mere karakteristiske for udviklingen. I 1870 regnede man med, at der var 70 800 arbejdere indenfor industri og håndværk, og deraf var 20 000 beskæftiget i håndværket, men i 1948 er der 506 200 arbejdere indenfor håndværk og industri og deraf indenfor industrien alene 390 100. Dette viser tilstrækkelig tydeligt, i hvilken retning udviklingen i Danmark går.

Tager man indekstallene, er det endnu mere tydeligt og klart. De viser nemlig, at de selvstændige industrielle virksomheder har en fremgang fra 100 til 117, håndværket er gået tilbage fra 100 til 93. Funktionærerne har gennemløbet en udvikling fra 100 til 700, men det strider jo aldeles ikke mod, hvad Karl Marx og Engels har skrevet om kapitalismen. Ingen har tænkt sig, at de store industrielle virksomheder skulle kunne klare sig uden funktionærer og arbejdsledere, og funktionærerne er jo for manges vedkommende ikke stillet stort bedre end arbejderne, hverken når man ser på deres indtægtsforhold eller på deres placering socialt set i samfundet; de kan komme ud for afskedigelse på omtrent samme måde som

arbejderne. Derfor bør man egentlig tage denne stigning i funktionærernes tal med som bevis på den deling af samfundet mellem de besiddende og de besiddelsesløse, der blev skildret af de socialistiske pionerer. For arbejderens vedkommende er udviklingen langt, langt stærkere, idet det viser sig, at der er en forøgelse fra 100 til 1 955.

Heraf fremgår ganske tydeligt, hvordan udviklingen er gået her i vort land. Det viser sig også, når man tager samtlige virksomheder under eet, at den udvikling, der har fundet sted, tenderer i retning af færre virksomheder, flere arbejdere på virksomheden. Jeg skal nævne et par enkelte tal, der viser, at denne udvikling ikke alene er foregået igennem årene, men oven i købet er blevet skærpet i den seneste periode. Fra 1897 til 1935 sker der en vækst i antallet af beskæftigede i samtlige virksomheder fra 3,5 til 4,5. Det er altså i perioden fra 1897 til 1935, men i den betydelig kortere periode 1935—48 sker der en yderligere forøgelse af arbejderantallet på 1,4. Dette viser ikke alene, at det ikke har været et overgangsfænomen, at store industrielle virksomheder voksede frem, og at arbejderne blev koncentreret i sådanne virksomheder; nej, det viser, at denne udvikling stadig er i gang, og der er ingen tvivl om, at med den koncentration, der finder sted indenfor industrien, og med de forsøg, der gøres på at rationalisere produktionen, vil der ske en endnu hastigere forøgelse af arbejdertallet pr. virksomhed. Og det vil sige, at man fremmer den kapitalistiske udvikling med alle de vanskeligheder og følger, der kommer af denne.

Det ville jo være urimeligt, om man forbiså de modsætningsforhold, der findes mellem kapitalismen og arbejderne og, således som det ærede medlem hr. Poul Møller rigtigt har omtalt, giver sig udslag i de mange og store strejker. Det ærede medlem gav nærmest udtryk for, at strejker var noget fortidigt, de fandt ikke sted for tiden. Det er en forkert opfattelse af de forhold, vi lever under. Det er rigtigt, når det ærede medlem har fremhævet de store strejker, vi var udsat for i 1920'erne — han kunne i og for sig have taget 1930'erne med; da var der jo store og omfattende strejkekampe —, men når vi ikke har haft de store strejker under og efter besættelsen, skyldes det simpelthen, at det modsætningsforhold mellem kapitalisme og arbejderklasse, som daglig kommer til udtryk i form af modsætninger og kampe på arbejdspladserne, har fundet sin udløsning direkte på arbejdspladserne, derved at arbejdsgiverne i masser af tilfælde har set deres fordel ved at give efter og gøre